

Meddelelser fra ÆLNOTH Katolsk historisk forening for Danmark

2014, 14. årg., nr. 3. Udsendt 2. maj 2014

Referat af medlemsmødet den 29. marts 2014

Formanden, Bent Irlov, bød velkommen og informerede om de planlagte arrangementer (se nedenfor).

Lektor, ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen (SO-J) holdt et spændende foredrag om *Den antikatolske Holberg*. SO-J deltager i et norsk-dansk forsknings- og udgivelsesprojekt om Holberg (1684-1754), som skal resultere i en kommenteret, digital udgave af Holbergs samlede værker. SO-J's emne er Holbergs ideologier, og han arbejder især med Holbergs ca. 500 epistler, der er en slags essays.

I epistlerne 191 og 414 fra 1750 siger Holberg klart, at Den katolske Kirke er noget ”bras”, men at katolikker som enkeltpersoner kan være OK. Han bruger ikke den ellers gængse betegnelse ’papist’ og skildrer både pavernes dyder og laster. Dog kritiserer han ikke de katolske ”vildfarelser’ for han vil ikke beskyldes for at være intolerant. Af katolikker, som er i god tro (*bona fide*), nævner han kun én, nemlig den danske videnskabsmand og konvertit Jacob Winsløw (1669-1760), men betegner ham som en naiv person, der bør undskyldes. Hvis ikke en katolik er naiv, har han efter Holbergs mening dårlige motiver.

Et godt eksempel på Holbergs syn på katolikker er hans vurdering af pave Gregor VII (1073-1085), hvor kong Henrik IV måtte gå til Canossa for at bede om at få ophævet ekskommunikationen. Holberg karakteriserer paven som hurtig og dygtig, men anskuer ham kun som politiker. Samtidigt frikender han dog paven for at have haft et usømmeligt forhold til Canossas ejer, grevinde Matilda.

I sin ungdom (1715-1716) havde Holberg besøgt Rom. Her havde han besteget Den hellige Trappe (*Scala Santa*) på knæ. Han havde også knælet for paven (Clemens XI, 1700-1721) og modtaget hans velsignelse. Han forsvarede sig dog med, at kun havde knælet for paven som verdslig fyrste, ikke som åndeligt overhoved!

Epistlerne 37 og 67 er direkte antikatolske: Katolikkerne er afgudsdyrkere (tilbedelse af den konsekreerede Hostie, ”tilbedelse” af helgenbilleder) og er i det hele taget på religiøse afveje (skærsilden, aflad, pilgrimsrejser osv.). Hele den katolske troslære er iflg. Holberg kun udformet til fordel for gejstlighedens materielle interesser, og alt det katolske er hedenskab og afgudereri. I munkeklostrene fabrikeres løgne om mirakler mv. Den katolske Kirke missionerer kun for at forøge slavernes antal. Hele gejstligheden har sammensvoret sig om et stort bedrag, som vel at mærke virker.

Den ellers så fornuftige Holberg kobler fornuften fra, når det gælder katolske emner. Han viderebringer f.eks. ukritisk et forlydende om, at man i katolske lande tolererer mordere og skøger (alene i Napoli skulle der være 18.000 af den sidstnævnte kategori). Samtidigt hævder han frejdigt, at der i de protestantiske lande hersker religionsfrihed. Konvertitter til Den katolske Kirke er efter Holbergs mening altid motiveret af egen nytte og en skjult dagsorden (bortset fra Winsløw, som jo var naiv). Holbergs holdning var, at man skulle være intolerant over for Den katolske Kirke, fordi den i sig selv var intolerant. Han kritiserer, hvad han kalder dens ”voldelige intolerance”.

SO-J vurderede ikke, at Holberg var særligt luthersk. Tværtimod havde han et noget ambivalent forhold til lutherdommen. Det var således ikke noget problem for Holberg at blive frelst, men det var det jo i høj grad for Luther. Holberg forholdt sig også kritisk over for pietismen, som især prægede Danmark under Christian VI (1730-1746).

SO-J mente, at nøglen til det antikatolske hos Holberg lå i hans deisme, sådan som han udtrykker det i en slags trosbekendelse i epistel 46: 1. Man skal tro på en almægtig Gud (Skaberen). 2. Man er forpligtet til at ære, elske og dyrke Gud. 3. Der findes et andet liv efter dette. 4. Man skal ikke tro noget, som ikke kan bevises. 5. Man skal forkaste det, der ikke stemmer overens med Guds bud osv., f.eks. calvinismen. 6. Man må ikke hade og forfølge de vildfarne. Holberg var tilhænger af en ”minimalreligion”, som nærmest kun bestod af morallære. For ham var frelseshistorien, liturgi og bøn ligegyldige foreteelser. Prædikener er ofte det rene sofisteri.

Som flere andre har Holbergs også skrevet en utopi, nemlig *Niels Klims underjordiske rejse* fra 1741, hvor han bl.a. beskriver landet *Potu* og dets religiøse forhold. Her har man en dogmefri religion, kun fem helligdage om året, og hvis man diskuterer de hellige skrifter, bliver man landsforvist. SO-J refererede (den nu pensionerede professor i nordisk litteratur fra Kbh.’s Universitet) Thomas Bredsdorff for at indplacere Holberg på linje med de kulturradikale Georg Brandes og Poul Henningsen.

I kirkehistorien er skurken for Holberg kejser Konstantin den Store, som overtog styret af Kirken. Ikke fordi han gjorde dette, men fordi han var for blød over for biskopperne; her kørte det af sporet. Efter Holbergs mening skulle Konstantin have indført en regulær statskirke (sådan som lutherdommen først gjorde meget senere).

Om samtidens kirkelige forhold i Danmark udtaler Holberg sig ikke så meget, bortset fra kritikken af pietisterne. Om statskirken siger han næsten intet; havde han gjort det, var han sikkert kommet i vanskeligheder. Hans kritik af pietismen fremkom da også første efter tronskiftet in 1746.

Foredraget, som var både interessant og fængende, udvirkede flere spørgsmål fra tilhørerne. Spørgsmål og svar er indføjet i referatet.

Mødet, hvori 11 medlemmer deltog, varede fra kl. 14.30-16.30.

Planlagte arrangementer

St. Bededagsturen til Lübeck, Ratzeburg og Schwerin havde måttet aflyses på grund af for få tilmeldinger.

Christiansborg Slot

I stedet afholdes fredag den 16. maj kl. 14.00 en guidet tur ved Bent Irløv i de nyrenoverede ruiner af Absalons Borg under Christiansborg Slot. Bagefter går vi på cafe i nærheden. Mødested: Christiansborg Ridebane kl. 14.00.

Roskilde

Søndag den 15. juni leder dr. Jørgen Nybo Rasmussen en tur i det katolske Roskilde. Vi begynder med at deltage i højmissen i Sct. Laurentii Kirke kl. 10.00.

Haraldsted

Søndag den 6. juli kl. 14.00 afholdes 100-års jubilæumsvalfart til den hl. Knud Hertug i Haraldsted. Vi begynder med en kort andagt i Haraldsted Kirke, hvorefter vi i procession går den lille kilometers vej til Kapelruinen, hvor biskop Czeslaw Kozon celebrerer Den Hellige Messe. Derefter fælles samvær i Knud Lavard Huset, hvor Ælnoth er vært ved kaffe/the med kage. Der vil også være mulighed for køb af pølser m/brød og diverse drikkevarer. Afsluttende andagt kl. 18.00.

Der er mulighed for transport, hvis man ikke kan gå fra Haraldsted Kirke til Kapelruinen. For afhentning på Ringsted Station for dem, der kommer med tog, kontakt Lene Irløv på telefon 21 73 27 21 senest lørdag d. 5. juli.